

Handläggare
Johan Kellokumpu
Telefon: 08-50831921**Till**
Kulturnämnden

Promemorian Ökat statligt inflytande över statsbidraget till folkhögskolor och studieförbund

Kontorsytttrande över remiss från kommunstyrelsen

Sammanfattning

Utbildningsdepartementet har gjort en översyn av systemet för statens bidrag till folkbildningen. I promemorian Ökat statligt inflytande över statsbidraget till folkhögskolor och studieförbund föreslås en ändring i lagen (1976:1046) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom Utbildningsdepartementets verksamhetsområde. Ändringen innebär att det är staten, och inte Folkbildningsrådet, som ska besluta om fördelningen av statsbidraget mellan de två grupperna; folkhögskolor och studieförbund. Folkbildningsrådet kommer fortsatt att besluta om fördelning av statsbidrag till enskilda folkhögskolor och studieförbund. Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2024.

Studieförbunden har de senaste åren varit föremål för debatt och utredningar. Riksrevisionen publicerade 2011 en kritisk granskning av systemet (RiR 2011:12) där de konstaterade att systemet har brister och att uppföljning och kontroll bör förbättras. Hösten 2022 publicerade Riksrevisionen ytterligare en granskning (RiR 2022:20) som visade att studieförbundens kontroll och uppföljning brister i alla led och att det finns tydliga indikationer på att statsbidraget går till annat än folkbildning.

Statens stöd till studieförbunden via Folkbildningsrådet bygger på en tillit att inget felaktigt utnyttjande av stöd eller välfärdsbrott sker. Folkbildningsrådet är den organisation som har ansvaret för att förvalta och löpande utveckla stödet. Flertalet justeringar av stödet till studieförbunden har under åren genomförts av Folkbildningsrådet men detta har inte kunnat råda bot på problemen med fusk och välfärdsbrott. Kulturförvaltningen bedömer att detta kan adresseras ytterligare av staten.

I relation till de brister i Folkbildningsrådets och studieförbundens verksamhet som Riksrevisionens granskningar av studieförbunden har påvisat, ser kulturförvaltningen ett ökat statligt inflytande som positivt.

Bakgrund

Utbildningsdepartementet har gjort en översyn av systemet för statens bidrag till folkbildningen. I promemorian Ökat statligt inflytande över statsbidraget till folkhögskolor och studieförbund föreslås en ändring i lagen (1976:1046) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom Utbildningsdepartementets verksamhetsområde.

Ändringen innebär att det är staten, och inte Folkbildningsrådet, som beslutar om fördelningen av statsbidraget till folkbildningen mellan de två grupperna; folkhögskolor och studieförbund. Folkbildningsrådet kommer fortsatt att besluta om fördelning av statsbidrag till enskilda folkhögskolor, studieförbund och till studerandeorganisationer inom folkhögskolan. Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2024.

Folkbildningsrådet har sedan folkbildningspropositionen 1991 (prop. 1990/91:82, bet. 1990/91:UbU18, rskr. 1990/91:358) ansvarat för fördelningen av statsbidraget till folkbildningen mellan folkhögskolor och studieförbund. Det har legat konstant på en 50/50 fördelning mellan de 10 studieförbunden och de drygt 150 folkhögskolorna. I promemorian beskrivs ett behov från staten att kunna bestämma denna fördelning. Som exempel beskrivs situationen nu efter pandemin där många folkhögskolor behöver extra resurser för att kunna möta en starkt ökad efterfrågan. Samtidigt har studieförbunden haft minskad verksamhet och kunnat spara pengar. Enligt Folkbildningsrådet har studieförbunden redovisat ett överskott om 250 mnkr för åren 2017-2021.

Ärendet

Utbildningsdepartementet har i promemoria ”Ökat statligt inflytande över statsbidraget till folkhögskolor och studieförbund” föreslagit en lagändring vad gäller Folkbildningsrådets rådighet över statsbidraget till folkbildningen. Kulturförvaltningen har ombetts yttra sig. Remissvaret ska vara kommunstyrelsen tillhanda senast den 9 maj 2023.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av kulturstrategiska staben. Remissvaret lämnas i form av ett kontorsyttrande eftersom remisstiden är för kort för att medge nämndbehandling.

Förvaltningens synpunkter

I Sverige finns tio studieförbund. Folkbildningsrådet är en ideell förening med vissa myndighetsuppdrag som beslutar om vilka studieförbund som är statsbidragsberättigade.

Studieförbunden har stor betydelse för att alla stockholmare ska ha jämlik tillgång till kunskap och kunna delta i samhället. Studieförbunden är också ett fundament för amatörkulturen i Stockholm, både när det gäller att ge utrymme för det egna skapandet, utveckla kompetens och erbjuda möjligheter att möta en publik. Samtliga tio statsbidragsberättigade studieförbund har verksamhet i Stockholm.

I Sverige har det funnits en samfinansieringsprincip där staten, regionerna och kommunerna varit överens om ett delat ansvar för stöd till studieförbundens verksamheter. Principen har med tiden urholkats, och i Stockholmsregionen är det tolv kommuner som inte längre fördelar allmänna verksamhetsstöd till studieförbunden. Stockholm har sedan 2022 ett självständigt stöd till studieförbunden och staden prövar inte stödet i relation till statens stöd. Studieförbunden söker och beviljas stöd av kulturnämnden utifrån den verksamhet de planerar att genomföra och vilka effekter som verksamheten väntas ha på stockholmarna.

I Stockholms stad finns idag 16 av landets drygt 150 folkhögskolor. Stödet till folkhögskolorna kommer från Folkbildningsrådet och Region Stockholm. Staden har inga generella stöd till folkhögskolorna och således inget ansvar för uppföljning och utvärdering. Folkhögskolorna spelar dock en viktig roll inom vuxenutbildningen i Stockholm och erbjuder en skolform som passar många stockholmare. På en folkhögskola ges möjlighet att läsa upp sin gymnasiekompetens eller utbilda sig inom ett yrke. Flera av folkhögskolorna har dessutom en viktig roll i utvecklingen av civilsamhällets kulturliv, däribland Skeppsholmen, Röda Korset, Fryshuset och Birkagårdens folkhögskola.

Studieförbunden har de senaste åren varit föremål för debatt och utredningar. Riksrevisionen publicerade 2011 en kritisk granskning av systemet (RiR 2011:12) där de konstaterade att systemet har brister och att uppföljning och kontroll bör förbättras. Hösten 2022 publicerade Riksrevisionen ytterligare en granskning (RiR 2022:20) som visade att studieförbundens kontroll och uppföljning brister i alla led och att det finns tydliga indikationer på att statsbidraget går till annat än folkbildning.

Statens stöd till studieförbunden via Folkbildningsrådet bygger på en tillit att inget felaktigt utnyttjande av stöd eller välfärdsbrott sker. Folkbildningsrådet är den organisation som har ansvaret för att förvalta och löpande utveckla stödet. Flertalet justeringar av stödet till studieförbunden har under åren genomförts av Folkbildningsrådet men detta har inte kunnat råda bot på problemen med fusk och välfärdsbrott. Kulturförvaltningen bedömer att detta kan adresseras ytterligare av staten.

Folkbildningsrådet publicerade ett förslag till nytt system för statsbidraget i slutet av 2022, som under våren 2023 är på remiss. Förslaget kräver mycket mer kvalitativt arbete och analys från bidragsgivarna och bryter en lång tradition av ett internt självständigt bidragssystem. Ambitionen är att det nya stödsystemet börjar gälla från januari 2024.

Ett ökat statligt inflytande över folkbildningen utan detaljstyrning av verksamheten, såsom det beskrivs i promemorian, bedömer kulturförvaltningen som positiv. Regeringens, riksdagens och utbildningsdepartementets engagemang i folkbildningen ger folkbildningen en ökad legitimitet och aktualitet. Det är en förändring som ligger i linje med den förändring Stockholms stad gjort i sin stödgivning till studieförbunden.

Maria Jansén
Förvaltningschef
Kulturförvaltningen

Patrik Liljegren
Avdelningschef
Kulturförvaltningen

Bilagor

1. Remiss av Promemorian Ökat statligt inflytande över statsbidraget till folkhögskolor och studieförbund. Remisstid 2023-05-09

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Maria Jansén, Förvaltningschef	2023-05-08
Patrik Liljegren, Avdelningschef	2023-05-08